

וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים וַיְהִי עֵשׂוֹ אִישׁ יָדַע צִיד אִישׁ שָׁדָה וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם יָשָׁב אֲהָלִים.

התורה מתארת את דרכם השונה של בניו של יצחק, יעקב ועשיו וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים וַיְהִי עֵשׂוֹ אִישׁ יָדַע צִיד אִישׁ שָׁדָה וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם יָשָׁב אֲהָלִים. (בראשית כ"ה, כ"ז) מהו הגורם להבדלים בן יעקב ועשיו? האם הם נובעים מתכונותיהם המולדות? הרב שמשון רפאל הירש כתב על כך את הדברים הבאים: "בשום מקום לא נמנעו חכמינו מלגלות חולשות ושגיאות, קטנות כגדולות, במעשי אבותינו הגדולים. ודווקא ע"י כך הגדילו תורה, והאדירו את לקחה לדורות... כל עוד היו קטנים, לא שמו לב (יצחק ורבקה) להבדלי נטיותיהם הנסתרות. תורה אחת וחינוך אחד העניקו לשניהם. ושכחו כלל גדול בחינוך: "חֲנֹךְ לְנֶעֶר עַל פִּי דַרְכּוֹ גַם כִּי יִזְקֵין לֹא יִסּוּר מִמֶּנָּה". ... המושיב את יעקב ועשו על ספסל לימודים אחד, ובאותם הרגלי החיים מחנך אותם כאחד לחיי לימוד ומחשבה – מובטח לו שאת האחד מהם הוא מקלקל. (הרש"ר הירש, שם) תפקידו של המחנך הוא לאבחן את דרכו הייחודית של המתחנך, ועל פיה לחנך אותנו בדרך המיוחדת לו. רק כשגדלו יעקב ועשיו שמו לב יצחק ורבקה להבדלים ביניהם, כלשונו של רש"י: כל זמן שהיו קטנים לא היו ניכרים במעשיהם ואין אדם מדקדק בהם מה טיבם. כיון שנעשו בני שלוש עשרה שנה, זה פירש לבתי מדרשות וזה פירש לעבודה זרה. (רש"י שם) זאת הסיבה שהעניקו לשניהם אותו תפריט חינוכי, לו, "שמו לב להבדלי נטיותיהם הנסתרות", אפשר היה לתת לעשיו את הדרך המיוחדת הדרך המסוגלת להפוך את "גיבור הצייד" לגיבור הרוח. יתכן כי דווקא יצחק, בשל דרגתו הגבוהה אינו רואה את דמותו האמיתית של עשיו, מעשי עשו היו בבחינת "צד את אביו בפיו" ואולי דווקא בגלל אותה היכרותו את עשיו נוטה יצחק לכיוונו. יצחק המכיר את עצמו "כמלאך – האלוקים" מתפעל מעשיו בנו היודע לא רק לשוח בשדה. אלא גם לשלוט בחיות השדה, לצוד ציד ולהסתדר בתוך המציאות הארצית רבקה לעומתו, שגדלה בסביבה מעשית, יודעת שדמות המעורה במציאות יומיומית אינה בהכרח הדמות האידיאלית. "בתוך מסגרת ברית אברהם יש מקום ותפקיד לכל נטייה ולכל תכונה אנושית... כל מי שירצה לעבוד את ה' באמת ובאמונה... יפעל בתוך חוגו ובתוך מסגרת פעולתו: בחקלאות, במסחר, בתעשייה, במחקר, במעבדה המדעית, בצבא בהוראה ובכהונה".

הרש"ר הירש שב ומדגיש את העובדה כי יהודי טוב אינו רק תלמיד חכם. נער שחונך למטרה זו ואין בלתי, כאשר הוא רואה שחיים אלו אינם תואמים את אישיותו, לעיתים מגיע לבחירה בדרך אחרת. "אילו היו מלמדים את בניהם לדעת... שיש זכות קיום לכל החיים הציבוריים והפרטיים... שיהדותו של זבולון "בצאתך" שווה ליהדותו של יששכר "באהליך" - אפשר שהיו בנים אלה נשארים נאמנים לתורה ולמצוות כל ימי חייהם".

לקח זה הוא מפתח להצלחה. אנשי חינוך, הורים שואלים את עצמם: כיצד נצליח לחנך את ילדינו לערכים שאנו דוגלים בהם, נראה כי התבוננות והעמקה באופיו ותכונותיו של הילד, של התלמיד עשויות לגרום להצלחה המיוחלת. הרמח"ל פתח את ספרו המפורסם "מסילת ישרים" במילים הבאות: "יסוד החסידות ושורש העבודה התמימה, הוא שיתברר ויתאמת אצל האדם מה חובתו בעולמו". "חובתו בעולמו" – לכל אדם עולם ייחודי משלו וחובה ייחודית שלו. ההנחה שהילד עתיד למלא את הציפיות

המדויקות שלהוריו – היא מפתח לטעות חלילה. לכל אדם יש אופי שהוא מסוגל להשתמש בו ולהגשים את מסכת חייו, ולאופי זה אנו צריכים לכוון בשעה שאנו מבקשים לחנך את הדור הבא. בתקופה זו אתגרי החינוך גדולים יותר מתמיד, חשיפה לתרבות אחרת, המרחב הדיגיטאלי אליו חשופים תלמידנו... מצויבים דילמות חינוכיות רבות, הרב צבי נריה זצ"ל כתב: "אי אפשר לעסוק באופן נכון בחינוך בני נוער אם לא מביטים על התקופה והמאפיינים שלה. גדולה אמונתנו בקב"ה שהוא משגיח עלינו, משגיח על הנערים שלנו, נותן לנו את השכל ואת הלב כיצד לנהוג בהם בדרך הישר שתוביל אותם קדימה, כדי לאפשר להם לעמוד בגודל האתגרים העומדים לפניהם ולצעוד קדימה לבניין מפואר: "ישראל אשר בך אתפאר"

"כך על מחנכי הדור לעמול כדי להתאים את הדברים לרוח הדור. אמנם אמת היא, כי עקרונות היסוד שהטוותה התורה, אשר התבארו על ידי חז"ל, אינם משתנים, אבל היישום המעשי שלהם חייב לעבור עיבוד לפי כלי הנפש של הדור". "לכל דור שער בינה משלו. צריך ללמוד ולהבין את מהות הדור ולפנות אליו בשפתו הוא, בשפת הבינה שלו. מי שלא למד להבין את שפת הדור, אפשר שיפנה אל הדור במלוא הרצון הטוב ועם כל זאת לא ישיג כלום, דבריו לא יכנסו כלל לאזניו, כי הדור לא הבין את שפתו". הרב נריה האמין בתלמידיו ובטהרתם הפנימית וראה בהם שותפים מלאים לעשייה החינוכית. הוא הסתכל על תלמידיו כבוגרים ומתוך כך התבגרו והתעלו. ההיררכיה המקובלת של רב ותלמיד נבחנה מחדש ויצרה תמהיל ייחודי בישיבה שבראש הגבעה.

נזכה בע"ה לחנך תלמידנו ולהדיכם בדרך התורה מתוך התאמה לשורש נשמתם, מתוך מתיקות, בדרך הייחודית לכל תלמיד, בהקשבה לעולמם ובהפיכתם לשותפים בחשיבה ובמעשה למרחבי החינוך בהם הם פועלים.

שבת שלום ומבורך,

שושנה נגר